

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบ ผู้วิจัยได้ทราบถึงวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการ โดยอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม และวิธีการสอบสวนวินัยตำรวจ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๑ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่) พ.ศ. ๒๕๕๔ และกฎคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๔๑ ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา

ผู้วิจัยขอสรุปว่า วินัย มีความสำคัญต่อมนุษยชนชั้น เป็นกฎกติกาของสังคมคอยควบคุมความประพฤติของกลุ่มคนในสังคมนั้นๆเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษตามที่ได้กำหนดไว้ พระสังฆาธิการและข้าราชการตำรวจเป็นบุคคลากรส่วนหนึ่งของสังคม ต่างก็มีวินัยคอยควบคุมความประพฤติและปฏิบัติหน้าที่ เมื่อได้กระทำผิดวินัยแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ต้องดำเนินการลงโทษ โดยเข้าสู่กระบวนการสอบสวนวินัย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการค้นหาหาความจริงของเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการกระทำผิดวินัย และรวบรวมพยานหลักฐานเป็นระบบ มีขั้นตอน เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดวินัยมาลงโทษ อย่างไรก็ตามเมื่อนำเอาวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการมาเปรียบเทียบกับ วิธีการสอบสวนวินัยตำรวจ จึงได้พบความเหมือนความแตกต่างกันตามลำดับดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ การเป็นเจ้าพนักงาน

พระสังฆาธิการ เป็นเจ้าพนักงานตามตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔๕ ได้บัญญัติว่า ให้ถือว่าภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครอง คณะสงฆ์ ส่วนตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๑๖) พระสังฆาธิการ เป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจสืบสวน สอบสวน กรณีพระสงฆ์ต้องอธิกรณ์เท่านั้น ส่วนตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจสืบสวน สอบสวน จับกุมคดีอาญา

๕.๑.๒ ประเภทวินัย

พระสังฆาธิการ มีวินัยควบคุม ๒ อย่าง คือ (๑) พระวินัยบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นมีลักษณะ ข้อนำและข้อนุญาต (๒)วินัยหรือจริยา ตามกฎหมายอาญา(ฉบับที่ ๒๔) ๒๕๔๑ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ มีวินัย ๒ ประเภท คือ วินัยอย่างร้ายแรง และวินัยไม่ร้ายแรง ส่วนของตำรวจ มีวินัยตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ และวินัยไม่ร้ายแรง ส่วนของตำรวจ มีวินัยตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ มี ๒ ประเภท คือ วินัยอย่างร้ายแรง และ วินัยไม่ร้ายแรง

๕.๑.๓ วิธีการสอบสวนวินัย

การสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการมีขั้นตอนดังนี้ มีผู้ยื่นฟ้อง ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้เสียหาย ผู้กล่าวหาแจ้งความผิดต่อเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเขตวิสัยยื่นฟ้อง ให้ยื่นด้วยตนเองหรือตั้งผู้แทน โดยทำเป็นหนังสือ การพิจารณาเบื้องต้นต้องตรวจสอบลักษณะคำฟ้องว่าจะรับคำฟ้องหรือไม่ รับคำฟ้อง ซึ่งมี ๒ กรณี คือ

๑) ถ้ามีข้อบกพร่องในคำฟ้อง จะพิจารณาไม่รับฟ้อง

๒) ถ้าคำฟ้องถูกต้องตามลักษณะที่กำหนด ให้พิจารณารับฟ้อง ผู้มีอำนาจทำการสอบสวนมีตำแหน่งตามลำดับชั้นมีดังนี้ ๑. เจ้าคณะใหญ่ ๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^๑

การสอบสวนวินัยตำรวจ มีขั้นตอนดังนี้ เมื่อมีการกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการตำรวจผู้ใดกระทำความผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาสืบสวนข้อเท็จจริง หรือพิจารณาในเบื้องต้นว่า กรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดวินัยหรือไม่ ผู้มีอำนาจทำการสอบสวนมีตำแหน่งตามลำดับชั้นมีดังนี้

๑. นายกรัฐมนตรี ๒. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ๓. ผู้บัญชาการ ๔. ผู้บังคับการสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิหรือตำแหน่งเทียบเท่าลงมาในส่วนราชการนั้น^๒ ซึ่งมีความแตกต่างกันส่วนพระสังฆาธิการต้องให้อำนาจพระผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดตามสายงานลำดับชั้นถ้าผู้ถูกสอบสวนดำรงตำแหน่งคราวเดียวกันซ้อน ๒ ตำแหน่ง ให้ผู้ที่มิตำแหน่งสูงขึ้นไปทำการสอบสวน ผู้ถูกสอบสวนไม่มีสิทธิเปลี่ยนหรือคัดค้านผู้สอบสวน อำนาจการพิจารณาสอบสวนแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ

^๑พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ ปธ.๕), อธิบายกฎหมายอาญา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประยูรสาส์นไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒

^๒พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๗๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตไพศาล, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

- (๑) การพิจารณาชั้นต้น
- (๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์
- (๓) การพิจารณาชั้นฎีกา

ส่วนตำรวจผู้ทำการสอบสวนไม่ต้องอยู่ในสายงานของผู้บังคับบัญชา ผู้ถูกสอบสวนมีสิทธิเปลี่ยนหรือคัดค้านผู้สอบสวน และมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งได้ดังนี้

๑) กรณีถูกสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ทัณฑกรรม กักขัง กักขัง หรือตัดเงินเดือน ให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชา แต่ในกรณีที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้สั่งลงโทษ ให้อุทธรณ์ต่อ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ๒) กรณีถูกสั่งลงโทษปลดออก หรือไล่ออก หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ตาม ๑ และ ๒ ให้อุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง

๕.๑.๔ ระยะเวลาทำการสอบสวน

วิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการ วิธีปฏิบัติเบื้องต้น ไม่มีระยะเวลากำหนด เช่น โจทก์หรือผู้เสียหายยื่นฟ้อง, การรับคำร้องฟ้องไว้เพื่อพิจารณา, ให้ผู้ถูกกล่าวหาขึ้นแก้ข้อกล่าวหา, พิจารณาไต่สวนมูลฟ้อง, ส่วนการยื่นอุทธรณ์ต่อองค์คณะผู้พิจารณาให้ยื่นภายใน ๓๐ วัน

วิธีการสอบสวนวินัยตำรวจมีระยะเวลาดำเนินการอย่างชัดเจนดังนี้

๑. รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กล่าวหา ภายใน ๖๐ วัน
๒. แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบภายใน ๑๕ วัน
๓. รวบรวมพยานหลักฐานที่ผู้กล่าวหาอ้าง ภายใน ๑๕ วัน
๔. การประชุมพิจารณาลงมติและทำรายงานการสอบสวน ภายใน ๓๐ วัน
๕. ถ้าคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการไม่แล้วเสร็จตาม ข้อ ๑-๕ ขอบยายเวลาได้ตามความจำเป็นครั้งละไม่เกิน ๖๐ วัน
๖. ทำการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วัน
๗. ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน ๑๕ วัน
๘. ให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือรับทราบข้อกล่าวหาแล้วส่งกลับคืนภายใน ๑๕ วัน
๙. การพิจารณาสั่งสำนวนภายใน ๒๔๐ วัน

๕.๑.๕ วิธีอ้างพยานหลักฐานในการสอบสวน

การอ้างพยานหลักฐานในการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการ ได้กำหนดไว้ในข้อ ๕๕ โดยจำแนกพยานหลักฐานออกเป็น ๓ ประเภท^๗ คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ยังมีพยานหลักฐานอีก ๒ ประเภท คือ พยานผู้ชำนาญการพิเศษ และข้อความหรือเอกสารลับ ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยประการอื่นอันมิชอบ

การอ้างพยานหลักฐานในการสอบสวนวินัยตำรวจ ตามกฎคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๔๗ ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท

พยานเอกสาร ตามข้อ ๑๖ วรรค ๒ ได้กำหนดว่า ให้ใช้ต้นฉบับ แต่ถ้าไม่อาจนำต้นฉบับมาได้ จะใช้สำเนาที่กรรมการสอบสวน หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรับรองว่า เป็นสำเนาถูกต้องก็ได้

พยานบุคคล ตามข้อ ๒๔ ได้กำหนดว่า ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกบุคคลใดมาเป็นพยาน ให้บุคคลนั้นมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำตามวันเวลา และสถานที่ที่คณะกรรมการสอบสวนกำหนด

พยานวัตถุ ตามข้อ ๑๖ ได้กำหนดว่า การนำวัตถุมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการสอบสวนในคณะกรรมการสอบสวนบันทึกไว้ว่าได้มาอย่างไร จากผู้ใด และเมื่อใด การอ้างพยานไม่มีการชูเชิญด้วยประการใดๆ

สำหรับพยานผู้ชำนาญการพิเศษนั้นตามข้อ ๑๕ ได้กำหนดว่า ถ้าพยานหลักฐานที่ได้เพิ่มเติมมานั้นเป็นพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้คณะกรรมการสอบสวนสรุปพยานหลักฐานดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้ถ้อยคำหรือนำสืบแก้เฉพาะพยานหลักฐานเพิ่มเติมที่สนับสนุนข้อกล่าวหา^๘ นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามข้อ ๑๕ แล้ว เห็นว่าเป็นการกำหนดไว้อย่างกว้างๆเท่านั้น ไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นจุดด้อยของการอ้างพยานหลักฐานในการสอบสวนทางวินัยตำรวจ จึงต้องดำเนินการแก้ไขในอนาคต

๕.๑.๖ วิธีบังคับการลงโทษทางวินัย

การลงโทษทางวินัยพระสังฆาธิการมี ๒ กรณี คือ ๑ กรณีละเมิดพระวินัยบัญญัติ ๒ การละเมิดจรรยา วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยการลงนิคหกรรม^๙ ได้กำหนดวิธีปฏิบัติไว้ในข้อ ๖๑ และข้อ

^๗ กรมการศาสนา, หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๖๕.

^๘ กรมการศาสนา, หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

๖๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กล่าวคือ เมื่อจำเลยรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิโทษกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งถึงที่สุดแล้วให้คณะผู้พิจารณาซึ่งอ่านคำวินิจฉัย แจ้งผลคำวินิจฉัยแก่ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นทราบเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น ถ้าจำเลยไม่ยอมรับนิโทษกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ (๑) ไม่ยอมรับนิโทษกรรมตามคำวินิจฉัยให้สึก ไม่สึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำวินิจฉัยนั้น อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ คือไม่ยอมรับนิโทษกรรมตามคำวินิจฉัยไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับถึงมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยหรือมีคำสั่งให้สละสมณเพศแล้ว ไม่สึกภายใน ๗ วันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคม อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ วรรคสอง ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ในกรณีเช่นนี้ ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้น ขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรเพื่อจัดการตามกฎหมายอาญาต่อไป

การลงโทษวินัยทางการปกครอง แก่พระสงฆ์ที่ละเมิดจริยา ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสงฆ์การ มีดังนี้ (๑) โทษถอดถอนออกจากตำแหน่งหน้าที่ ต้องพ้นจากตำแหน่ง แต่ยังเป็นพระภิกษุ (๒) ปลดออกจากตำแหน่งหน้าที่ต้องพ้นจากตำแหน่ง แต่ยังเป็นพระภิกษุ ๓ คำหิโทษ ยังเป็นพระภิกษุและตำแหน่งคงเดิม ๔ ภาคทัณฑ์ โดยแสดงความรับผิดชอบต่อพระสงฆ์การรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร^๕ ยังเป็นพระภิกษุ ตำแหน่งยังคงเดิม

การลงโทษวินัยตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๘๒ มี ๗ สถานดังนี้

๑. ภาคทัณฑ์ได้แก่ ควรปรานีให้แสดงความผิดปรากฏไว้
๒. ทัณฑกรรม ได้แก่ ให้ทำงานโยธา
๓. กักขังได้แก่ ให้กักตัวไว้บริเวณใดบริเวณหนึ่ง
๔. กักขังได้แก่ ให้ขังตัวในที่จัดไว้
๕. ตัดเงินเดือนไม่เกิน ๕% แต่ไม่เกิน ๓ เดือนตามระเบียบกระทรวงการคลัง
๖. ปลดออก ได้แก่ ให้พ้นจากการเป็นตำรวจ

^๕ กรมการศาสนา, กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิโทษกรรม พร้อมด้วยคำแนะนำและแบบสำหรับใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิโทษกรรม, หน้า ๒๒๕., ข้อ ๕๘.

๑. ไล่ออก ได้แก่ให้ พ้นจากการเป็นตำรวจพร้อมกับตำแหน่ง การปลดออกและไล่ออก ทั้ง ๒ กรณีนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจว่าด้วยการกลั่นกรองพิจารณา พ.ศ.๒๕๔๑

ในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้ว ได้พบข้อบกพร่อง วิธีการสอบสวนทางวินัยพระสังฆาธิการตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ซึ่งจะเน้นเรื่องการละเมิดพระวินัยบัญญัติ มีทั้งระบบกล่าวหาและ ระบบไต่สวน ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน บางกรณีเป็นเรื่องของจิตสำนึกสำนึกละอายต่อบาป ซึ่งยากต่อการใช้กฏนิคหกรรมมาพิจารณา ส่วนวิธีการสอบสวนพระสังฆาธิการที่ละเมิดจรรยา ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ โดยใช้กฏนิคหกรรมมาเป็นแนวทางการสอบสวน ยังไม่ครอบคลุม และไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะใช้อำนาจทางการบริหารการปกครองเป็นหลัก คล้ายกับฝ่ายอาณาจักร ควรปรับปรุงกฏนิคหกรรมให้มีความชัดเจนมากกว่านี้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้มีอำนาจทำการสอบสวน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการเปรียบเทียบกับวิธีการสอบสวนวินัยตำรวจ ได้รับความเหมือนความแตกต่าง รวมถึงจุดเด่นจุดด้อยหรือข้อดีข้อเสีย จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันดังนี้

๑. ควรแยกวิธีการสอบสวนวินัยพระสังฆาธิการ ออกจากกฏนิคหกรรม(ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ.๒๕๒๑ แล้วตราพระราชบัญญัติขึ้นมาใหม่ บังคับใช้สำหรับพระสังฆาธิการเท่านั้น

๒. ควรกำหนดระยะเวลา การพิจารณาลงนิคหกรรมเบื้องต้น,การไต่สวนมูลฟ้อง ให้เหมือนกับการสอบสวนวินัยตำรวจ เพราะว่า ระยะเวลามีผลทำให้เสียรูปคดี ถ้าหากไม่กำหนดระยะเวลา ความทรงจำของพยานบุคคล และ พยานวัตถุเลื่อนรางสูญหายไป และเป็นการถ่วงเวลา ทำให้ล่าช้า จะสูญเสียความเป็นธรรม

๓. ควรให้มีการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ขั้นต้น ขั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา เหมือนกับกระบวนการศาลยุติธรรม และกำหนดให้แต่ละชั้นมีองค์คณะผู้พิจารณาไม่เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน เพราะว่า จะทำให้องค์คณะผู้พิจารณาแต่ละชั้นจะถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

๔. ควรให้อำนาจพระผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยโดยไม่จำกัดสายงานการบังคับบัญชา เช่นเดียวกันกับตำรวจ เพื่อป้องกันกรณีพระผู้บังคับบัญชาที่มีส่วนได้เสียเข้ามาเกี่ยวข้อง

๕. ควรบัญญัติกฎหมายอาญารองรับ กรณีพระสงฆ์สามารถได้ละเมิดพระวินัยอย่างร้ายแรง เพื่อป้องกันมิให้เป็นตัวอย่าง

๖. ควรจัดตั้งศาลคณะสงฆ์ เพื่อพิจารณาพระสงฆ์การ เฉพาะกรณีละเมิดพระวินัยอย่างร้ายแรงที่มีผลกระทบต่อสังคม เนื่องจากกระบวนการสอบสวนทางวินัยพระสงฆ์การในปัจจุบันยังไม่เป็นเอกภาพ

๗. ควรทำการเผยแพร่วิธีการสอบสวนวินัยพระสงฆ์ ใหประชาชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงแนวทางการปฏิบัติ หรือขั้นตอน เพื่อนำไปศึกษาพัฒนาแก้ไขให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

วิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเรื่อง “ ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนากระบวนการสอบสวนวินัยพระสงฆ์การ ”